

Gemeente Maastricht

> RETOURADRES Postbus 1992, 6201 BZ Maastricht

BEZOEKADRES
Mosae Forum 10
6211 DW Maastricht

Aan de dames en heren,
leden van de gemeenteraad

POSTADRES
Postbus 1992
6201 BZ Maastricht

ONDERWERP
Doorontwikkeling Maastricht-LAB

DATUM
16 januari 2017

BIJLAGEN
1

BEHANDELD DOOR
T (Tim) van Wanroij

TELEFOONNUMMER
043 350 4598

ONZE REFERENTIE
2017-01308

E-MAILADRES
tim.van.wanroij@maastricht.nl

FAXNUMMER
043 - 350 5149

UW REFERENTIE
-

Geachte raadsleden,

Via deze brief wil ik u informeren over de doorontwikkeling van het Maastricht-LAB, een initiatief van de gemeente Maastricht dat in 2012 is opgericht en nu een derde fase in gaat van 01.01.2017 t/m 31.12.2019 (drie jaar). In deze brief wordt, na een korte terugblik op de afgelopen vijf jaar, de doorontwikkeling van het Maastricht-LAB nader toegelicht. Belangrijke veranderingen die worden doorgevoerd ten opzicht van fase 2 zijn:

1. de samenstelling nieuw team Maastricht-LAB;
2. de nieuwe kwartiermakersrol broedplaatsenbeleid; en
3. de mogelijkheid om projectvoorstellen in te dienen vanuit de markt, samenleving én gemeentelijke organisatie.

Tot slot wil ik u graag uitnodigen voor een bijzonder event van het Maastricht-LAB: een Meet & Greet met Riccardo Marini (Gehl Architects) op maandag 30 januari 2017. Tijdens deze avond wordt er ook kort stil gestaan bij de doorontwikkeling van het Maastricht-LAB.

1. Terugblik

Het Maastricht-LAB is in 2012 opgericht en functioneert nu bijna vijf jaar als aanjager voor nieuwe stadsontwikkeling in Maastricht. Deze periode kan worden onderverdeeld in twee fasen: een eerste fase van 2012 t/m 2014 en een tweede fase van 2014 t/m 2016. In deze paragraaf wordt eerst toegelicht waarom het Maastricht-LAB in 2012 is opgericht. Vervolgens worden beide fasen beknopt omschreven. Daarnaast wordt de organisatievorm toegelicht. Tot slot worden enkele succesfactoren genoemd van het Maastricht-LAB n.a.v. een uitgebreid reflectieproces.

1.1. Aanleiding

In Maastricht is in mei 2012 de structuurvisie vastgesteld. Deze is tot stand gekomen via een uitgebreid participatietraject met inwoners, experts, organisaties en ondernemers. Tijdens dit proces is geconstateerd dat er een andere tijd is aangebroken voor stadsontwikkeling in Maastricht. Het systeem van stadsontwikkeling vanaf de jaren '50 stagneert: de economische en demografische groei komt tot stilstand, grote ontwikkelingspartijen trekken zich terug en gebiedsontwikkelingen vallen stil. Tegelijkertijd zien we dat deze ontwikkelingen letterlijk en figuurlijk ruimte maken voor nieuwe initiatieven en partijen: inwoners, culturele instellingen en ondernemers die steeds meer invloed willen hebben op het gebruik en de inrichting van de stad.

In hoofdstuk 4 van de structuurvisie wordt beschreven dat er in Maastricht behoefte is aan nieuwe vormen van stadsontwikkeling, maar dat anno 2012 nog onduidelijk is hoe projecten en vraagstukken

DATUM
16 januari 2017

in praktijk moeten worden aangepakt. Kernbegrippen zijn experimenteren, de aanpak van leegstand, samenwerking met diverse (nieuwe) partijen en de gewenste rol van gemeente in dit proces.

Het Maastricht-LAB is in 2012 opgericht om invulling te geven aan deze ambitie van de structuurvisie en te experimenteren met nieuwe vormen van stadsontwikkeling. Destijds werd het Maastricht-LAB als 'tijdelijke aanjager' gepresenteerd. Drie kernactiviteiten staan daarbij centraal: 1) experimenteren met projecten in praktijk, 2) coalitievorming en 3) kennisontwikkeling en –uitwisseling.

1.2. Maastricht-LAB fase 1: 2012 – 2014

In de periode 2012 – 2014 zijn acht experimenten opgestart en uitgevoerd. Deze werden destijds geïnitieerd door de gemeente Maastricht in afstemming met de Gideonsbende: een advies- en klankbordgroep van het team Maastricht-LAB, bestaande uit 16 stakeholders uit Maastricht en daarbuiten die op persoonlijke titel deelnamen aan dit proces. Voorbeelden van projecten zijn de ontwikkeling van het Frontenpark (EXP01), de conceptontwikkeling voor een nieuwe invulling van de Brandweerkazerne (EXP03), een strategie voor het vraagstuk 'leegstand stadsbreed' (EXP05) en het uitschrijven van een 'open oproep' (EXP08). Lessen en resultaten uit de acht experimenten zijn vastgelegd in zogenoemde 'LAB-journaals', die openlijk zijn gepubliceerd op de website van het Maastricht-LAB en worden gedeeld met geïnteresseerde mensen en partijen.

Daarnaast is er o.a. een informeel opleidingstraject opgestart met als naam de 'Stad.Academie'¹ en is de tweede Biënnale Leegstand en Herbestemming georganiseerd in samenwerking met de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed met als naam 'Stad in Uitvoering' op 21 februari 2014².

1.3. Maastricht-LAB fase 2: 2014 - 2016

Na twee jaar experimenteren ontgroeide het Maastricht-LAB haar functie als enkel een experimenteerruimte voor door de gemeente geïnitieerde projecten. Steeds meer organisaties en individuen meldden zich in fase 1 bij het Maastricht-LAB met een eigen idee voor een project. Daarom heeft het Maastricht-LAB sinds de tweede Biënnale Leegstand en Herbestemming (d.d. 21-02-2014) haar werkwijze aangepast.

Sindsdien is het Maastricht-LAB een 'cocreatief ontwikkelplatform'. Initiatiefnemers kunnen een projectvoorstel indienen, waarna het team Maastricht-LAB beoordeelt of zij hier een rol in kan vervullen. Het Maastricht-LAB en/of de gemeente initieert vanaf 2014 dus zelf geen projecten meer, maar ondersteunt projecten in samenwerking met individuen en organisaties die passen bij het thema nieuwe stadsontwikkeling. Het Maastricht-LAB heeft daarmee een adviserende, verbindende en faciliterende rol gekregen. De drie kernactiviteiten (experimenten, coalitievorming en kennisontwikkeling) staan in fase 2 nog steeds centraal, aangevuld met een vierde kernactiviteit: het organiseren van publieke bijeenkomsten om het publieke debat over stadsontwikkeling te stimuleren.

In bijlage 1 vindt u een overzicht van projecten die door het Maastricht-LAB zijn of nog worden ondersteund in deze tweede fase. Daarnaast heeft het Maastricht-LAB een eigen Stadmakersnetwerk opgericht: doeners en denkers uit Maastricht en daarbuiten die een bijdrage willen leveren aan de doelstellingen van het Maastricht-LAB³. Dit netwerk is uitgegroeid tot meer dan 80 personen die op persoonlijke titel een eigen project starten, een bijdrage leveren aan lopende projecten, kennis uitwisselen en/of ambassadeur zijn van het Maastricht-LAB.

¹ Zie www.stadacademie.com.

² Zie www.maastrichtlab.nl/project/stad-in-uitvoering-2/

³ Zie www.maastrichtlab.nl/stadmakers/

DATUM
16 januari 2017

In samenwerking met de Universiteit Maastricht/ ICIS is tevens een internationaal onderzoeksproject gestart over het functioneren van stadslabs in vijf middelgrote steden in Noordwest Europa, genaamd 'URB@Exp'⁴. Ook zijn diverse publieke bijeenkomsten georganiseerd, zoals een debat over creatieve broedplaatsen i.s.m. debatcentrum Sphinx en Bureau Europa, een TEDxMaastrichtSalon in het teken van stedelijke ontwikkeling en recentelijk de Week van Nieuw Maastricht (30 mei t/m 4 juni 2016)⁵.

1.4. Organisatievorm

Het kernteam van Maastricht-LAB bestond zowel in fase 1 alsook in fase 2 uit een interne projectleider (ambtenaar afdeling ruimte/B&O) en een externe projectleider (markt/samenleving), aangestuurd door één ambtelijk opdrachtgever (Jos Simons, ruimte/B&O) en één bestuurlijk opdrachtgever (wethouder Gerdo van Grootheest, ruimtelijke ontwikkeling).

De samenwerking tussen een interne en externe projectleider in een klein team werkt bijzonder productief in de ondersteuning van projecten. Op deze manier was het eenvoudig om via het team Maastricht-LAB 'binnen met buiten' te verbinden, nieuwe samenwerkingsvormen te creëren en initiatieven te ondersteunen en ontzorgen in diverse interne procedures en integrale afstemmingen.

1.5. Evaluatie Maastricht-LAB medio 2016

Na een uitgebreid reflectieproces met diverse interne collega's en externe partners over het functioneren van Maastricht-LAB in de afgelopen 5 jaar, is geconcludeerd dat het Maastricht-LAB een belangrijke speler is geworden in de stad om diverse stedelijke projecten te stimuleren en faciliteren. Daarbij zijn de volgende succesfactoren benoemd.

- Het Maastricht-LAB als overheidsinitiatief en organisatie gericht op experimenteren, netwerkvorming, leren en publiek debat is uniek in Maastricht, Nederland en zelfs Europa.
- Het Maastricht-LAB als organisatie 'met één been in en één been uit' de organisatie werkt bijzonder productief en efficiënt. Als 'grenswerker' is het Maastricht-LAB in staat om met diverse partijen samen te werken en nieuwe projecten gezamenlijk vorm te geven.
- Het Maastricht-LAB is een organisatie geworden die mensen en organisaties ondersteunt, die deze ondersteuning elders niet kunnen vinden maar deze wel nodig hebben om hun idee te realiseren. Kennis inbrengen, meedenken en verbindingen leggen is daarbij cruciaal. Dit zijn overwegend nieuwe partijen en initiatiefnemers, die met hun vele kleinschalige projecten een impuls geven aan de aantrekkelijkheid, diversiteit en toekomst van Maastricht.
- Het Maastricht-LAB als leeromgeving is cruciaal voor het stimuleren en implementeren van nieuwe werkwijzen binnen de gemeentelijke organisatie gericht op 'van buiten naar binnen werken', cocreatie en burgerparticipatie.
- Veel initiatiefnemers die zich bij het Maastricht-LAB melden zijn 'ruimtevragers': mensen die een leegstand pand willen herbestemmen, een broedplaats willen oprichten en/of op zoek zijn naar een inspirerende, flexibele ruimte voor hun bedrijf of activiteit.
- Het Maastricht-LAB heeft veel positieve publicaties opgeleverd, waarbij Maastricht wordt gepositioneerd als een stad waar ruimte is voor experiment, innovatieve projecten en nieuwe werkwijze. Zo zijn artikelen verschenen o.a. in Real Estate Magazine (september 2012), herbestemming.nu (februari 2015) Stadswerk (februari 2016), diverse artikelen in De Limburger en binnenkort in het Vlaamse vakblad Ruimte (oktober 2016).
- Het Maastricht-LAB is actief in diverse nationale en internationale netwerken. Voorbeelden zijn het internationale onderzoeksproject URB@Exp, het nationale netwerk van stadslabs opgericht door het Stimuleringsfonds voor Creatieve Industrie en het nationale netwerk van Stadsambassades/ Steden in Transitie opgericht door het Pakhuis de Zwijger in Amsterdam.

⁴ Zie www.maastrichtlab.nl/project/urbexp/ en www.urbanexp.eu

⁵ Zie www.maastrichtlab.nl/wnm/

DATUM
16 januari 2017

- Daarnaast wordt het Maastricht-LAB regelmatig uitgenodigd voor congressen en presentaties om haar aanpak en projecten toe te lichten, bijvoorbeeld bij de contactdag herbestemming door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed, Studium Generale, Bouwstenen voor Sociaal, Pakhuis de Zwijger, bedrijven als Tonnaer en Van Wijnen en andere steden als Breda, Sittard-Geleen en Antwerpen.

2. Doorontwikkeling Maastricht-LAB fase 3: 2017 - 2019

In deze paragraaf wordt de doorontwikkeling van het Maastricht-LAB omschreven. In grote lijnen worden de werkzaamheden van het Maastricht-LAB zoals beschreven in fase 2, vanaf 1 januari 2017 gecontinueerd. De kernactiviteiten worden wel aangescherpt. Medio 2019 wordt deze inhoudelijke koers geëvalueerd en haar toekomstige werkwijze opnieuw bepaald.

2.1. Maastricht-LAB als partner en verbinder

Uit de vorige fasen is gebleken dat steeds meer partijen en bewoners betrokken willen zijn bij of initiatieven starten in relatie tot stedelijke ontwikkelingen in Maastricht. Het speelveld is veranderd en daarmee een stuk diverser geworden in de afgelopen jaren. Er is gebleken dat initiatiefnemers met een goed idee behoefte hebben aan een plek waar ze terecht kunnen voor advies, ondersteuning en/of netwerk. Deze plek was er voorheen niet. Met het oprichten van het Maastricht-LAB is deze plek gecreëerd en zijn er projecten gerealiseerd die anders niet waren doorgegaan of in een andere stad terecht waren gekomen.

Het Maastricht-LAB heeft zich in deze periode ontwikkeld tot een waardevolle partner in het stedelijk netwerk en is een aanspreekpunt, aanjager, platform, verbinder en partner geworden voor diverse initiatiefnemers in de stad. In bijlage 1 staat een overzicht van projecten die zijn opgepakt en ondersteund in fase 2. Andere partijen worden doorverwezen naar andere loketten, afdelingen of organisaties in de stad die een bijdrage kunnen leveren aan projecten, waar het Maastricht-LAB dat niet kan. Daarmee speelt het Maastricht-LAB in op een behoefte van de stad en de ambitie zoals verwoord in de structuurvisie en het coalitieakkoord, waarbij de gemeente in een faciliterende, samenwerkende en ondersteunende rol meewerkt aan tijdelijke, kleinschalige en/of vernieuwende (fysieke) initiatieven die ontstaan in de markt en samenleving.

2.2. Kernactiviteiten: periode 01.01.2017 t/m 31.12.2019 (drie jaar)

1. Experimenteren met projecten vanuit de markt, samenleving én het ambtelijk apparaat.
Het Maastricht-LAB blijft een ondersteunende, verbindende en adviserende rol vervullen in experimenten en projecten. Behalve marktpartijen, maatschappelijke organisaties en burgers kunnen vanaf 01.01.2017 ook gemeentelijke projecten in het Maastricht-LAB worden ondergebracht. Voorwaarde is dat een initiatiefnemer of betrokken ambtenaar als projectleider eindverantwoordelijke blijft en als 'trekker' van het project betrokken blijft. Het Maastricht-LAB richt zich daarbij op projecten uit het fysieke domein. Sociale en/of bedrijfseconomische initiatieven worden doorgeleid naar andere gemeentelijke afdelingen.
2. Kwartiermaker broedplaatsen.
Het Maastricht-LAB heeft de afgelopen jaren ervaring opgedaan bij het ondersteunen en faciliteren van diverse broedplaatsen. In de huidige rol blijkt het Maastricht-LAB, met één been in en één been uit de gemeentelijke organisatie, een waardevolle partner voor externe partijen. Parallel is de discussie rondom de ontwikkeling van een Broedplaatsenbeleid gestart. Uit dit proces blijkt dat er behoefte is aan een 'kwartiermaker' voor dit beleid. Met het vaststellen van de jaarbegroting 2017 is de gemeenteraad akkoord gegaan met de invulling van het Maastricht-LAB van deze rol. Daarbij wordt aandacht besteed aan:
  - a. Proactief de dialoog aangaan met strategische partners uit de stad.
  - b. Ondersteunen van bestaande en nieuwe broedplaatsinitiatieven.
  - c. Het opbouwen van een stedelijk netwerk van broedplaatsen en betrokkenen.

DATUM
16 januari 2017

- d. Zichtbaar maken en 'branden' van succesvolle broedplaatsen en Maastricht als aantrekkelijke stad voor creatieven.
3. Leren, verbinden en agenderen.

Het Maastricht-LAB als leeromgeving voor nieuwe werkwijzen, inhoudelijk oplossingen en instrumenten blijft van belang. Primaire taak van het Maastricht-LAB blijven kernactiviteiten 1 en 2, maar in het verlengde hiervan wordt blijvend aandacht besteed aan het leertraject, coalitievorming en het stimuleren van het publieke debat. Concreet betekent dat o.a.:

  - a. Samenwerking met onderwijs- en onderzoeksinstituten continueren via lopende onderzoeken (URB@Exp), studentenopdrachten en stagiairs.
  - b. Lessen van het Maastricht-LAB vertalen naar implementatie nieuwe werkwijzen binnen de gemeentelijke organisatie, startend bij afdeling Ruimte/ B&O.
  - c. Investeren in het Stadmakersnetwerk, om hen bij projecten en andere activiteiten van het Maastricht-LAB te blijven betrekken.
  - d. Het organiseren van publieke bijeenkomsten, om lessen en resultaten uit lopende projecten publiekelijk bespreekbaar te maken. Onderzocht wordt of het team Maastricht-LAB deze rol (deels) kan laten uitvoeren door partners uit de stad.

N.B. De voorgestelde kernactiviteiten continueren grotendeels de huidige werkwijze, uitgebreid met de rol van kwartiermaker in het broedplaatsenbeleid en mogelijke samenwerking met gemeentelijke projecten in het Maastricht-LAB. Het Maastricht-LAB gaat dus 'meer' doen dan voorheen.

2.3. Organisatievorm: periode 01.01.2017 t/m 31.12.2019 (drie jaar)

Het Maastricht-LAB blijft functioneren in dezelfde organisatievorm als de afgelopen vijf jaar. Dat betekent dat het Maastricht-LAB een 100% gemeentelijk initiatief blijft met één bestuurlijk opdrachtgever en één ambtelijk opdrachtgever.

De kern van het team Maastricht-LAB blijft bestaan uit een interne en externe projectleider. Daarnaast wordt er een event manager aan het team toegevoegd. Het nieuwe team start vanaf 01.02.2017 en wordt rond die tijd bekend gemaakt. De externe projectleider en event manager worden via een werving- en aanbestedingsprocedure geselecteerd.

2.4. Financiering

Financiering is gedekt uit bestaande budgetten en capaciteit binnen de afdeling Beleid en Ontwikkeling/ Ruimte van de gemeente Maastricht. Voor de aanvullende rol als kwartiermaker in het Broedplaatsenbeleid is voor 2017 en 2018 €60.000 per jaar extra opgenomen in de begroting van Maastricht-LAB, zoals vastgesteld in de jaarbegroting van 2017 door de gemeenteraad. Tevens wordt er voor specifieke activiteiten en projecten gezocht naar cofinanciering bij partijen en fondsen als o.a. Stimuleringsfonds Creatieve Industrie, Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed en derden.

3. Uitnodiging: Meet & Greet met Riccardo Marini

Op maandag 30 januari 2017 organiseert het Maastricht-LAB een Meet & Greet met Riccardo Marini: urban strategy expert bij het wereldberoemde architectenkantoor Geh Architects. Marini heeft tijdens de TEDxMaastrichtSalon op 18 mei 2015 een TEDx talk gehouden over het thema Happy City. Destijds was Marini zeer geïnteresseerd in de stad Maastricht.

Op maandag 30 januari is Marini terug in Maastricht. Deze keer voor een verdiepend gesprek in een 'collegetour'-achtige setting, waarbij het aanwezige publiek en speciaal uitgenodigde studenten uit diverse onderwijsinstellingen uit de Euregio de gelegenheid krijgen om vragen te stellen. Saskia van Stein, directeur van Bureau Europa, modereert deze avond. Na het gesprek met Marini wordt ook kort stil gestaan bij de doorontwikkeling van het Maastricht-LAB. U bent van harte uitgenodigd om dit

DATUM
16 januari 2017

event bij te wonen. Het event vindt plaats in de onlangs herbestemde Lambertuskerk. Starttijd 19.00 uur. Meer info: <https://www.facebook.com/events/371434536539464/>.

Hoogachtend,

Gerdo van Grootheest,
Wethouder Ruimtelijke Ontwikkeling, Wonen, Natuur en Milieu.

Raadsinformatiebrieven

DATUM
16 januari 2017

Bijlage 1: overzicht projectvoorstellen Maastricht-LAB in fase 2 MLAB (2014-2016)

Naam project + initiatiefnemers	Omschrijving	Status	Rol M-LAB *
Caracola (stichting Caracola)	Broedplaats voor culturele, duurzame en sociale ondernemers in tijdelijk leegstaand schoolgebouw	Afgerond	Partner, verbinder
Temporary Lane (Christiaan Kastrop; ondernemer)	Tijdelijke pop-up mall in voormalig leegstaand V&D pand: TEMPORAMA	Afgerond	Adviseur, verbinder
Ontwerpwedstrijd Ambyerveld (gemeente Maastricht)	Ontwerpwedstrijd voor architecten t.b.v. leegstaande kavels Ambyerveld	Afgerond	Trekker
Vormstof (Marjo de Vries; ondernemer)	Tijdelijke atelierruimte voor Maastrichtse ambacht: Mosa porselein	Afgerond	Adviseur, verbinder
Transitiemanagement A2 (Avenue2)	Strategie t.a.v. tijdelijke situaties in ontwikkelingstrategie van De Groene Loper	Afgerond	Adviseur, verbinder
Overgangszone ENCI (Stichting ENCI)	Ontwikkelingscenario's voor overgangszone ENCI gebied	Afgerond	Adviseur, verbinder
Gas[t]houder (coalitie Stadmakers)	Experimenteren met tijdelijke programmering in voormalige Gashouder door Stadmakers	Afgerond	Adviseur, verbinder
Performing Space (o.a. Jan van Eyck)	Onderzoek naar het dagelijks functioneren van het Charles Eyck Park	Afgerond	Verbinder
De Week van Nieuw Maastricht (eigen initiatief)	Zesdaags event geheel in het teken van nieuwe stedelijke ontwikkelingen, met workshops, debatten, rondleidingen, netwerkevents en meer	Afgerond	Trekker
URB@Exp (ICIS/ UM)	Internationaal onderzoeksproject naar functioneren van stadslabs in Noordwest Europa	Lopend	Partner, verbinder
Operatie Steenbreek (Carijn Beumer; onderzoeker UM)	Actiecampagne om burgers/ organisaties te enthousiasmeren om tuinen te vergroenen	Lopend	Partner, verbinder
Stadsnatuurvisie (IVN Maastricht)	Visievormingsproces om stadsnatuur in Maastricht te versterken, ontwikkelt door diverse stakeholders verenigd in een Stadsnatuurtafel	Lopend	Partner, verbinder
Poortgebouw Pottenberg (Stadmaker Nicole Cloudt)	Strategie voor tijdelijke invulling Poortgebouw als opmaat voor een definitieve invulling	Lopend	Adviseur, verbinder
Het Werkgebouw (stichting het Werkgebouw)	Zoektocht nieuwe locatie in relatie tot gebiedsontwikkeling en ontwikkeling businessmodel	Lopend	Adviseur, verbinder
Openbare ruimte rondom Bonnefanten Museum (Bonnefanten museum)	Onderzoek naar interventies om aantrekkelijkheid gebied rondom museum te versterken	Lopend	Adviseur, verbinder

* Toelichting rollen:

- partner: structureel samenwerken in de totstandkoming van een project.
- adviseur: meedenken, kennis en ervaring inbrengen, advies t.a.v. inhoud en proces.
- verbinder: verbinden met partners uit eigen netwerk, Stadmakersnetwerk en gemeente.
- trekker: verantwoordelijk voor de uitvoering van het project.